

OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ

Vymezení období dospívání

- **BIOLOGICKY**

první známky pohlavního zrání
akcelerace růstu

plná pohlavní zralost
dokončení tělesného růstu

- **PSYCHOLOGICKY**

- nápadné psychické změny – nové pudové tendence, hledání způsobů jejich uspokojování a kontroly, emoční labilita, vyspělé (formálně abstraktní myšlení) – dosažení vrcholu jeho rozvoje

-

SOCIÁLNĚ

- nové sociální zařazení jedince
- změna role
- změna očekávání společnosti

CELKOVÁ SOUBĚŽNOST A ZÁVISLOST TĚCHTO ZMĚN NENÍ ÚPLNÁ

DISKREPANCE MEZI JEDNOTLIVÝMI OBLASTMI

Intraindividuální variabilita

- Vyspělé abstraktní myšlení
✘
- Žádné změny pohlavního zrání
- NEBO
- Pohlavně dospívající jedinci
✘
- Emoční, intelektuální a sociální dětinskost

Interindividuální variabilita

- Sekundární pohlavní znaky u dívek 8 – 15 let
- Sekundární pohlavní znaky u chlapců 9 – 17 let
- Podobně v intelektové oblasti – oblast abstraktních pojmů a formálních úsudků brzy, u jiných může tento vývoj zůstat pouze naznačen

FÁZE OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ

(dolní hranice 11-12 let horní hranice 20 – 22 let)

1. PUBESCENCE (11 – 15 let)

a) Prepuberta

– první známky pohlavního dospívání, urychlení růstu

 první menstruace, noční poluce

b) Puberta

- do dosažení reprodukční schopnosti

2. ADOLESCENCE

- Dokončuje se tělesný růst

- Změna postavení jedince ve společnosti

- Druhá proměna tělesné stavby

Sekulární akcelerace

- Celkové urychlování růstu a vývoje v průběhu staletí
- První menstruace
- Urychlení růstu do výšky

rok	věk
1897	15 - 16
1938	14
1981	13,10

Tento vývoj se zastavil

NAOPAK

- známky dokončování dospívání (vous, hlas ...) se objevují později
- termín akcelerace tedy není přesný – jde spíše o důmyslný biologický děj směřující k dosažení plné sociální a psychické zralosti
- ZKRACUJE SE DOBA DĚTSTVÍ A ODDALUJE SE NÁSTUP DOSPĚLOSTI

Hlavní charakteristiky období dospívání

- Emoční nestabilita, časté a nápadné změny nálad (negativní rozlady), obtíže při koncentraci pozornosti, změna prospěchu ...
- TATO OBECNÁ CHARAKTERISTIKA NEBYLA ZCELA POTVRZENA – NOVĚJŠÍ STUDIE
- Meadová – tichomořské ostrovy

DŘÍVE – ZÁVĚRY Z JEDNOSTRANNÝCH MATERIÁLŮ
OTÁZKA, ZDA KRIZE DOSPÍVAJÍCÍCH NENÍ
NÁSLEDKEM PŘÍLIŠNÉHO INDIVIDUALISMU,
PATRIARCHÁLNÍ STRUKTURY RODINY,
ROZPORŮ VE VÝCHOVĚ ...

URČITOU NEJISTOTU DOSPÍVAJÍCÍHO A S TÍM SPOJENOU CITOVOU ROZKOLÍSANOST VŠAK
NELZE TOMUTO OBDOBÍ ODEPŘÍT.

Kognitivní vývoj

- Stádium formálních operací
- Dokáže pracovat s abstraktními pojmy (spravedlnost, pravda, ...) – nový způsob morálního hodnocení
- Při řešení problému nepřijímá první řešení, uvažuje o alternativách
- vytváří domněnky, které nemusí být založeny na reálné skutečnosti
- Dokáže přemýšlet o myšlení

Emoční vývoj a socializace

- Emancipace od rodiny
 - Hledání rozdílů v chování, hodnotách, názorech, záměch rodičů kritika, nekritické přijímání nových vzorů, názorů ...
 - NEBO Neustálá připoutanost k rodině, odmítání nových vztahů
 - NEBO Asketické odpírání si nového (tanec, hudba, zábava...), filozofování
 - NEBO Uzavřenost ve svém světě, denní snění, fantazie

Emoční vývoj a socializace

- Navazování vztahů k vrstevníkům obojího pohlaví
 - Skupinová izosexuální fáze
 - Individuální izosexuální fáze
 - Přejídná etapa
 - heterosexuální fáze polygamní etapa zamilovanosti

Věk (v letech)	Muži	Ženy
13 a méně	2,2 %	0,5 %
14-15	8,9 %	6,4 %
16-17	33,0 %	38,2 %
18-19	32,7 %	35,8 %
20-21	12,6 %	11,5 %
nad 22	10,6 %	7,8 %

Zbývajících 8,6 % mužů a 7,5 % žen sledovaného vzorku v době studie dosud zkušenost s pohlavním stykem nemělo.

Věk prvního koitu

(Langmeier, Krejčířová - výzkum provedený v roce 1998)

- První pohlavní styk v našich zemích 17 – 18 let
- Dřívější studie ukazovaly na posun začátku sexuálního života
- Také tento trend se zřejmě zastavil
- Motivací pro první pohlavní styk – chlapci 82% zvědavost
 - dívky 62% emoční vazba na chlapce
- Emoční reakce na první pohlavní styk je:
 - 72% chlapců – pozitivní
 - 64% dívek – úzkost, strach z těhotenství a sexuálně přenosných chorob, výčitky svědomí, stud

Volba povolání

- **TYP A**

- Řídí svoji volbu přáním rodičů, bez zřetele na vlastní zájmy a tendence

- **TYP B - 50%**

- Střední pozice, vlastní představu – velmi obecnou, přizpůsobuje se ve volbě konkrétního povolání

- **TYP C**

- řídí svoji volbu podle promyšleného dlouhodobého plánu
- iniciativní cílevědomí jedinci

Vývoj sebepojetí

- Kdo jsem, jaký jsem, kam patřím → pocit vlastní identity
- Zpočátku zejména sledování vlastního vzhledu – DYSMORFOFOBIE, ANOREXIE, BULIMIE
- Duchovní orientace – první období hledání
- Sexuální identita – správný muž, správná žena
- Úspěšná individuace v tomto období:

- psychická diferenciacie

vnímat sebe jako odlišného od rodičů i vrstevníků

- psychická nezávislosť

jednající nezávisle, přebírající odpovědnost

-

Rozpor mezi rolí a statusem

- Role – chování odpovídající určitému postavení ve společnosti
- Status – soubor práv a povinností ve společenské hierarchii

Rozpor mezi hodnotami rodiny a společnosti

- Kritické posuzování ze strany dospívajícího
- Vyžadování dodržování ze strany rodiny
- Rodiče mají pocit, že se jim dítě odcizuje
- Doporučuje se vymezení jasných hranic s dostatkem prostoru pro samostatné rozhodování

Použitá a doporučená literatura

- Langmeier, J., Krejčířová, D. (2006). Vývojová psychologie. Praha: Grada
- Hort, V., Hrdlička, M., Kocourková, J., Malá, E., a kol. (2000). Dětská a adolescentní psychiatrie. Praha: Portál

